

בית המשפט המחוזי חיפה

10 נובמבר 2019

ע"ו 19-10-16467 פלוני נ' הוועדה הפסיכיאטרית
- מרכז בריאות הנפש מזרע (מזור)

השופט ש' ברלינר

בפני:

פלוני

המערער:

נגד

הוועדה הפסיכיאטרית - מרכז בריאות הנפש מזרע (מזור)

המשיבה:

פסק דין זה ניתן לפרסום

פסק דין

1. ערעור על החלטת הוועדה הפסיכיאטרית מיום 2.10.19, בדיון לפי ס' 10(ג) לחוק טיפול בחולי נפש, תשנ"א-1991 (להלן – החוק), לפיה הוארך אשפוזו הכפוי של המערער בבית החולים מזור, לתקופה נוספת של חודשיים, עד ליום 1.12.19.

2. המערער יליד 1950, גרוש, תושב הצפון, סובל כרונית ממחלת נפש, מוכר למערכת הפסיכיאטרית משנת 1967, אושפז לראשונה בשנת 1968, אושפז פעמים רבות לאחר מכן, ומאשפוזו הקודם שוחרר ביום 22.5.19. מספר חודשים היה מאוזן תרופתית, בהמשך חלה החמרה במצבו, וביום 19.9.19 הגיע למשרדי הרווחה בעיר מגוריו, התנהג כמתואר בפניית המנהלת אל ס. הפסיכיאטר המחוזי מאותו יום, בה נרשם, בין היתר כי הוא "החל לאיים עלי כי ירצח אותי ... ניסיתי להרגיעו ... כעס שוב לקח את המאפרה ... וזרק אותה לכיווני ... הלך לכיוונה [של עובדת סוציאלית נוספת] ... תוך שהוא מאיים שירצח גם אותה באם לא תיתן לו כסף עכשיו ... החל לדבר ללא קשר למציאות ... הזמנו ניידת משטרה. השוטר שהגיע גם לא הצליח להשתלט על [המערער], שהחל ללכת במהירות תוך שהוא מסכן את עצמו בחציית הכביש ... (ו) נעלם" בהמשך אותר המערער, התברר כי הגיע למשרד המטפלת בו דרך חוק הסיעוד, והיא סיפרה כי "[המערער] הגיע אליה למשרד ואיים כי ירצח אותה".

3. באותו יום 19.9.19 הוצאה למערער הוראת בדיקה, ובעקבותיה הוצאה למערער הוראת אשפוז שהוארכה ביום 25.9.19. ביום 29.9.19 דנה הוועדה בערר שהגיש לה המערער על הארכת ההוראה. בא כוחו מטעם הסיוע המשפטי הסביר כי הוא סובל ממצבו הנפשי שנים רבות, מכחיש את טענות העובדים הסוציאליים, ו"הוא מסתדר וחי עם מצבו במהלך חלק משמעותי בחייו", וחזר על בקשת המערער לשחרור. הוועדה בדקה את המערער, דחתה את

בית המשפט המחוזי חיפה

10 נובמבר 2019

ע"ו 19-10-16467 פלוני נ' הוועדה הפסיכיאטרית
- מרכז בריאות הנפש מזרע (מזור)

עררו, ונימקה כי "מדובר במטופל המוכר למערכת הפסיכיאטרית מאשפוזים רבים חוזרים, רובם בכפייה. מאובחן כסובל מסכיזופרניה כרונית. בבדיקתו עדיין [שרוי] במצב פסיכוטי פעיל, חסר תובנה למצבו ולצורך בטיפול, שיפוט ובוחן המציאות פגומים במידה ניכרת ועקב כך גורם לסיכון פיזי מיידי לעצמו ולאחרים. לאור האמור הערר נדחה."

4. לקראת תום תקופת האשפוז הראשונה, בה היה המערער מאושפז על פי ההוראה והארכתה, התבקשה הוועדה לדון בהארכת האשפוז על פי בקשתו המנומקת בכתב של המנהל. בבקשתו הסביר המנהל כי "למרות הטיפול [שניתן] למערער במהלך השבועיים האחרונים] עדיין שרוי [המערער] במצב פסיכוטי חריף וכתוצאה מכך מהווה סכנה לעצמו ולזולת. זקוק להמשך טיפול במסגרת אשפוז. ... במצבו הנפשי עמיד לטיפול ולאחר השחרור קיימת היענות נמוכה להמשך טיפול. לאור האמור לאיל אנו מבקשים הארכה של תוקף הוראת (ה)אשפוז ל – 3 חודשים נוספים".

5. הוועדה בדקה את המערער; רשמה כי הוא "מרושל בהופעתו ... מדבר באופן ספונטאני בצורה בלתי מאורגנת. מגלה מחשבות שווא של גדלות. שיפוט ושיקול דעת לקויים ומושפעים ממחשבות השווא שלו. חסר כל תובנה למצבו. האפקט מתוח. סף גירוי נמוך". המערער נזקק לתרופות: "טב קולונקס 1 מג פעמיים ביום, סירופ טריכלנס 15 מל ליום, טב סיריאן 200 200 מג 3 פעמים ביום, טב חומצה פולית 5 מג ליום, טב הלידול 10 מג + פרוטיאזין 50 מג". המסוכנות שבמערער הוערכה על ידי הוועדה ברמה בינונית לעצמו, וכגבוהה לאחרים; באשר לחלופת אשפוז נרשם כי "מדובר במטופל השרוי במצב פסיכוטי מלווה בסיכון ועקב כך לא ניתן בשלב זה לשקול חלופת אשפוז"; האשפוז הוארך, כאמור, למשך חודשיים, שעה שהמנהל ביקש הארכה למשך 3 חודשים, והוועדה נימקה כי "מדובר בחולה סכיזופרני המוכר מאשפוזים רבים, רובם בכפייה. בבדיקתו שרוי במצב פסיכוטי פעיל המשפיע על התנהגותו, חסר תובנה למצבו ולצורך בטיפול. שיפוט ובוחן המציאות פגומים במידה ניכרת ועקב כך מהווה סיכון פיזי מיידי בעיקר לאחרים".

6. המבקש טוען כי הוא אינו חולה נפש, התרופות מזיקות לו, האירועים הקשורים לאשפוז מוכחשים על ידו, הוא מבקש להשתחרר כדי לשלם חובות ושכר דירה, הוא אמן רב תכליתי, הראה לי ציורים שלו, וכן 2 עמודים שכתב בכתב יד בהם הוא פונה לבית המשפט העליון, בערעור ובטענות ככתוב בהם. הכל נסרק במערכת בית המשפט כחלק מן הדיון בערעור. ב"כ המשיבה טענה כי החלטת הוועדה מוצדקת, וביקשה כי אדחה את הערעור. טיעונה לווה בהתפרצויות חוזרות ונשנות מצד המערער, והיה צורך להסותו שוב ושוב לבל יפריע למהלך הדיון התקין, בערעור.

בית המשפט המחוזי חיפה

10 נובמבר 2019

ע"ו 19-10-16467 פלוני נ' הוועדה הפסיכיאטרית
- מרכז בריאות הנפש מזרע (מזור)

7. ערכאת הערעור בודקת אם החולה מאושפז בכפייה כדין. כדין פירוש:

א. קיום התנאים המהותיים הנדרשים לצורך אשפוז כפוי אזרחי והתאמה לדין המהותי (היינו: מצבו הנפשי של החולה, פעילות מחלתו, השפעתה על התנהגותו, הסיכון הנוצר עקב כך, הכל ככתוב בס' 6 ו - 7 של החוק), ובנידון זה צריכה מסקנת הוועדה להשתלב ולהיתמך בתמונת המצב הכוללת של המערער: עברו, רקעו, הקורה עימו בעבר, מהלך הדברים באשפוז הנוכחי, והערכה באשר לצפוי כי יקרה עימו אם ישוחרר, תוך בדיקה שמא ישנה אפשרות אחרת לטפל במערער, אלטרנטיבה הפוגעת פחות בכבודו ובחירותו.

ב. בדיקה אם תהליך קבלת ההחלטות לגבי המערער קיים כדין, תוך שמירה על הוראות החוק, תקנותיו, הדין הכללי, כללי המשפט המנהלי וכללי הצדק הטבעי, לאחר בירור נאות של המקרה, ולפי שיקולים ענייניים. למשל: האם נשמר לוח הזמנים המדורג לשם כפיית האשפוז כקבוע בחוק? האם הבדיקה הפסיכיאטרית בוצעה על ידי פסיכיאטר בעל מינוי? האם הוגשה לוועדה בקשה מנומקת בכתב מאת המנהל? והאם נשמרה כראוי זכותו של החולה להשמיע ולהעלות את טענותיו בפני הוועדה? וכד'.

8. כבר נפסק לא אחת כי האשפוז הכפוי הוא צעד דרסטי, הפוגע בחירותו ובכבודו של החולה ויש לנקוט בו רק באין מנוס. לפיכך, נדרש כי הגורמים הכופים את האשפוז ומפקחים עליו, יקפידו הקפדה יתרה על קיום הנדרש, הן בפן המהותי, והן בפן הפורמלי-דיוני הקשור לאשפוז. שילוב הקפדה וזהירות בשני אלה יש בו כדי למנוע פגיעה בחירותו ובכבודו של החולה, לבל יאושפז שלא כדין, או ללא הצדקה, בבית חולים לחולי נפש, בניגוד לרצונו. מצד שני, חשיבות שאינה פחותה מכך יש לייחס לצד הטיפולי הכרוך באשפוז, וזו היא למעשה מטרת האשפוז: לטפל בחולה ובמחלתו במסגרת טיפולית משגיחה ומפקחת, כדי להביא להפוגה יציבה בפעילות מחלתו, להפחית את המסוכנות שבו, ואף לשקמו ולהחזירו ליכולת של חיים בקהילה, עד כמה שאפשר כאדם חופשי, בהוסטל, והרצוי ביותר: בחיק משפחתו, אם אין בכך לסכן ממשית את עצמו או את רכושו, ובאופן שלא ייפגע אורח החיים התקין שלהם. (ר' ס' 7 של החוק). הקפדה קיצונית ובלתי סבירה עד "קוצו של יוד" ולפי "ייקוב הדין את ההר", באשר לפן הפורמלי-דיוני של הליכי האשפוז, עשויה להביא לתוצאה הפוגעת קשות בציבור, בחולה ובבריאותו, ובבני משפחתו, ומכך יש להימנע.

9. מונחים בפני הפרוטוקולים של הוועדות שדנו לאחרונה בעניינו של המערער: הדיון בערר ביום 29.9.19, בו נרשם: "ייצוג משפטי: עו"ד איאד ג'וברין" ובו רשומים גם טיעוניו של ב"כ

בית המשפט המחוזי חיפה

10 נובמבר 2019

ע"ו 19-10-16467 פלוני נ' הוועדה הפסיכיאטרית
- מרכז בריאות הנפש מזרע (מזור)

המערער בפני הוועדה. וכן הדיון מיום 2.10.19, בו נרשם: "ייצוג משפטי:", ולא רשום שם המייצג או קיומו של ייצוג. ובהמשך: "טיעוני בא כח:", וגם כאן לא נאשם מאומה. כך, שעה שהחוק מכיר בזכותו של החולה להיות מיוצג על ידי עו"ד בפני הוועדה, ככתוב בס' 29א של החוק:

29א. (א) בדיון בפני ועדה פסיכיאטרית ובדיון בערעור על החלטותיה, רשאי החולה להיות מיוצג על ידי עורך דין.

(ב) היה החולה מאושפז על פי הוראת אשפוז ..., זכאי הוא להיות מיוצג בדיון כאמור בסעיף קטן (א) על ידי עורך דין שנתמנה לתת שירות משפטי לפי הוראות חוק הסיוע המשפטי, התשל"ב – 1972.

(ג)

(ד) המנהל או מי שהוסמך על ידו לעניין זה, יודיע לחולה ..., בסמוך למועד אשפוזו, על זכותו של החולה להיות מיוצג לפי הוראות סעיף זה ... ביקש חולה להיות מיוצג על ידי עורך דין ... תינתן לחולה הזדמנות להיפגש עם עורך הדין באופן שיאפשר ייצוג הולם של החולה."

10. במקרה דנן עולה כי לא נשמרה כראוי זכותו של המערער להיות מיוצג על ידי עורך דין בפני הוועדה, שעה שעמדו לרשותו לסייע לו עורכי הדין מטעם הסיוע המשפטי, אשר חייבים לפעול למענו, בדיוני הוועדה. אמנם, זכאי החולה להחליט כי הוא אינו חפץ בייצוג, ואם הוא עומד על כך, יש לכבד החלטה זאת שלו. אך פרוטוקול הדיון בוועדה מיום 2.10.19 אינו מראה כי הוועדה ביררה עניין זה. הנחת הדברים היא, אפוא, כי זכות ייצוג זאת של המערער לא נשמרה, ומכך עולה כי נפל פגם בדיונה של הוועדה מיום 2.10.19.

11. טיבו של הפגם ומשקלו, נוכח תמונת המצב הכוללת, בהתחשב בשכל הישר ובכלל כי הבטלות יכול שתהיה יחסית, ובהתחשב בטיבו של ההליך בפני הוועדה ובמהות הליך הערעור על החלטותיה, כל אלה ושיקולים נוספים מכתיבים לבית המשפט את אשר יורה, במקרה הספציפי המונח בפניו. יש, שהפגם נסלח, והתוצאה נשארת בעינה. לעיתים, די להסתפק בהערה או בהפניית הגורם המתאים לצורך לנהוג אחרת. במקרה אחר, ניתן להחזיר את הדיון להשלמה, ובמקרה קיצוני יש לבטל את החלטת הוועדה, עד כי עשוי הדבר להביא לשחרורו של החולה מן האשפוז הכפוי.

12. במקרה דנן, הן על פי בדיקת הוועדה וממצאי הבדיקה, ולנוכח תמונת המצב הכוללת לגבי המערער, נראה כי התנאים המהותיים באשר למחלתו, פעילותה, השפעתה על התנהגותו,

בית המשפט המחוזי חיפה

10 נובמבר 2019

ע"ו 19-10-16467 פלוני נ' הוועדה הפסיכיאטרית
- מרכז בריאות הנפש מזרע (מזור)

ויצירת הסיכון הפיזי לזולת, כל אלה מתקיימים לגביו, והמשך אשפוזו הכפוי מוצדק, בהתייחס לתנאים המהותיים הקבועים בחוק. כך גם על פי התרשמותי ממנו, מדבריו, ומאופן התבטאותו בדיון בפני. לפיכך, אף שאני מייחס חשיבות רבה ומיוחדת לזכויות הייצוג של החולה, זכות שיש הרואים אותה כ"זכות חוקתית", אין זה סביר כי אקבל אך בשל הפגם האמור את עתירת המערער לשחררו מן האשפוז, שעה שכקביעת הוועדה הוא "שרוי במצב פסיכוטי פעיל המשפיע על התנהגותו ... ועקב כך מהווה סיכון פיזי מיידי בעיקר לאחרים".

13. לאור כל הנ"ל אני מחליט כדלקמן: יש להניח את פסק הדין על שולחנו של הממונה על ייצוג חולי הנפש בלשכת הסיוע המשפטי. הוא או נציגו יבחן את מצב הדברים לגבי המערער, יראיין אותו, ויחליט לאחר מכן אם להבנתו מוצדק לקיים השלמה של הדיון בפני הוועדה בה יהיה המערער מיוצג על ידו. הוועדה תקיים דיון זה תוך 7 ימים מפניית נציג הסיוע המשפטי אליה.

14. כל עוד לא תחליט הוועדה אחרת, החלטתה הנוכחית נשארת בעינה.

ניתן היום, י"ב חשוון תש"פ, 10 נובמבר 2019, בהעדר הצדדים.

שמואל ברלינר, שופט עמית